

Oq sukunat (hikoya)

Jek London

— Karmen yana ikki kun sudralishgayam yaramaydi.

Meyson muz parchasini tuflab tashlarkan, sho'rlik jonivorga bepisand qarab qo'ydi. Keyin itning panjalari orasida qotib qolgan muz bo'laklarini tishi bilan tozalay boshladi.

— Jimjimador laqabli qancha itlarga duch kelgan—man, odatda ular hech narsaga yaramaydilar, — u o'z ishini tugatib, itni nariga itardi. — Ular zaiflashadilar va oxir oqibat harom qotadilar. Sen oddiygina Kasyar, Sivash, Xaski laqabli itlar bilan qandaydir ko'ngil—sizlik yuz berganini sira eshitganmisan? Hech qachon! Shukumga bir qaragin...

Ancha uzoqlashib qolgan ko'ppak birdan o'qday uchib egasiga sapchidi va baquvvat tishlari bilan Meysonning bo'g'ziga chang solmoqchi bo'ldi.

— Xayolingga nima keldi, a?

Boshiga qamchi dastasi bilan tushirilgan qattiq zarba itni qorga qulatdi. U bezovta qaltirar, so'yloq tishlari orasidan sarg'imtil so'lak tomchilar edi.

— Shuning uchun ham Shukumga qara deypman—da, u xato qilmaydi. Garov boylashim mumkin, bir haftaga qolmay u Karmenni holdan toydiradi.

— Men bo'lsam, — so'zlandi Meylmyut Kid muzlab qolgan non bo'lagini gulxan ustida aylantirar ekan, — garov o'ynaymanki, manzilga yetib bormasimizdan burun Shukumni so'yib yeymiz. Sen bunga nima deysan, Ruf?

Hindu ayol qahvani sovutish uchun idishga muz bo'lagini tashlar ekan, avval Meylmyut Kidga, so'ng eriga qaradi. So'ngra itlarga nazar soldi, biroq lom-mim demadi. Negaki, vaziyat shundoq ham ma'lum edi. Qarshilarida boshqa yo'l qolmagandi. Ular yana ikki yuz mil yo'l bosishlari kerak. Ovqatlari ko'pi bilan olti kunga yetadi. Itlarga esa beradigan yegulikning o'zi yo'q...

Ikki ovchi va ayol gulxanga yaqin o'tirib nochorlarga xos tarzda nonushta qila boshlashdi. Itlarni chanadan bo'shatishmadi, bu shunchaki qisqa muddatli tanaffus edi, jonivorlar odamlar og'zidagi har bir luqmani adovat bilan kuzatishardi.

— Ertadan boshlab nonushta ham yo'q, — dedi Meylmyut Kid. — Keyin itlardan ko'z uzmaslik kerak. Ular bizga bo'ysunmay qo'yishdi. E'tiborsiz bo'lsak, payt poylab tashlanib qolishlari hech gap emas.

— Men esa bir paytlar uslubchilar tashkilotini boshqarib, yakshanba maktablarida dars berganman.

Nima uchundir bu mavzuda so'z ochgan Meyson mokasinalarini1 tomosha qilganicha o'yga cho'mgandi. Ruf unga qahva uzatib, xayollar changalidan ozod etdi.

— Xudoga shukr, hozircha bizda choy bor. Men hovlimizda, Tennessida, choyning qanday o'sishini ko'rganman. Ayni paytda issiqqina jo'xori noni uchun nimalarni bermasdim—a? Qayg'urma, Ruf, yana ozgina qoldi, shundan so'ng ochlikdan qutulasan, mokasina kiyib yurishga ham hojat qolmaydi.

Bu so'zlardan keyin ayol ortiq xo'rsinmay qo'ydi. Ko'zlarida oq tanli xo'jayiniga bo'lgan muhabbat uchqunlari porlay boshladi. Meyson u duch kelgan birinchi oq tanli odam, unga ayol siymosida qandaydir yoqimsiz hayvonni emas, o'zgacha bir xilqatni ko'rish ham mumkinligini anglatgan birinchi erkak edi.

— Ha, Ruf, — eri ikkovlarigina tushunadigan tilda davom etdi, — tez orada biz bu yerlardan qutu-lamiz, oq tanli kishining qayig'iga o'tirib olamiz-da, Sho'r suv bo'ylab suzib ketamiz. Ha, bu yoqimsiz, ayqirgan suv — misoli suvdan bunyod bo'lgan tog'lar gohi yuqoriga, goh pastga siljiyotgandek tuyuladi. Bu suv behudud, unda uzoq suzishga to'g'ri keladi! O'n uyqulik, yigirma, yo'q, qirq uyqulik yo'l, — aniq hisoblash uchun Meyson kunlarni barmog'ida sanardi, — hamma vaqt suvni, yoqimsiz suvni ko'rasan. Keyin katta dunyoga yetib boramiz, odamlar ko'p, yozgi botqoq pashshalari singari hamma teng. Kulbalar shu qadar balandki, — O'n, yo'q, yigirmata qarag'ayni ustma-ust qo'ygandek!. Eh-he!

U so'z topolmay jimib qoldi. Va shafqat so'ragandek Meylmyut Kidga boqdi. So'ng hafsala bilan yigirmata qarag'ayni qanday qilib ustma-ust joylashtirish mumkinligini qo'llarida ko'rsata boshladi. Meylmyut Kid istehzoli kuldi, Rufning ko'zlari hayrat va baxtdan chaqnab turardi. Ayol erim hazillashyapti deb o'ylagan va bu iltifot sho'rlik ayol qalbini to'lqinlantirayotgan edi. — Keyin esa qutiga o'tirib olamiz va... jo'nab keta-miz. — Meyson so'zlariga izoh bergan kabi bo'sh krujkani havoga otdi va chaqqonlik bilan ilib olib qichqirdi:— Mana, bir zumda yetib keldik! Ey, ulug' shomonlar! Sen Fort — Yukonda yurasan, men Arktik -Sitida bo'laman. Oramiz yigirma besh uyqulik yo'l. O'rtamizda uzun arqon, men arqonning bir uchidan ushlab olib, senga gapiraman: «Allo, Ruf, qalaysan?» Sen javob berasan: "Senmisan, erginam?" Men "Ha" deyman. Sen yana gapirasan: "Non pishirolmayapman, soda qolmabdi ." Shunda men javob beraman: »Qaznoqni qaragin, un qopining orqasida turgan edi. Xayr«. Sen qaznoqqa borasan va keragicha soda olasan. Va bu paytda sen Fort Yukonda, men esa Arktik-Sitida bo'lamiz. Shomonlar shunday qudratli!

Ruf bu sehrlil ertakni tinglab, shunday samimiy jilmaydiki, erkaklar kulaverib dumalab qolishdi. Bir -birlarini g'ajishga urinayotgan itlarning shovqini olisdagi mo''jizakor o'lka haqidagi hikoyani bo'lib qo'ygan edi. Ular itlarni ajratishga urinayotganlarida ayol chanalarni birlashtirishga ulgurgan, yo'lga tushish uchun hamma narsa shay edi.

Meyson qamchini epchillik bilan sermadi, itlar sekin harakatga tushib arqonni torta boshlagach aylan-tirgich tayoqni mahkamaladi. Shu tarzda muzga yopishib qolgan chanalar joyidan qo'zg'ala boshladi. Ruf ikkinchi chana bilan erining ortidan borar, Meylmyut Kid esa unga yordamlashgan ko'yi saf oxirida harakat-lanar edi.

Ho'kizni ham bir zarb bilan o'midan qo'zg'atishga qodir bo'lgan bu baquvvat va shafqatsiz odam itlarni qamchilamas, ularni qo'lidan kelgancha avaylashga urinardi, bu esa Shimol sayohatchilarining odatlariga mos kelmasdi. Bir safar Meylmyut Kid bechora jonivor-larning ahvoliga qarab, hatto yig'lab yubordi.

— Qani, olg'a, oqsoqlar! — ming'irlab qo'ydi u og'ir chanalarni qo'zg'atish uchun qilingan behuda urinish-lardan so'ng.

Nihoyat uning bardoshi munosib taqdirlandi, og'riqdan biroz itoatkor bo'lib qolgan itlar o'z safdoshlarini quvib yetish uchun harakatga tushdilar.

Suhbat tindi. Mashaqqatli safar yo'li bunga imkon bermas edi. Shimol bo'ylab yurish—og'ir, halokatli mehnat. Bunda faqat orsizlarcha sukut saqlab yo'l qiyinchiliklarga dosh bergan yoki o'zi uchun yangi so'qmoqni kashf eta olgan insongina baxtlidir.

Dunyoda yangi yo'l ochish kabi odamni holdan toydiradigan yumush bo'lmasa kerak .Keng, to'qima chang'ilar har qadamda yemiriladi, oyoqlar tizzagacha qorga botadi. Ana undan so'ng oyoqni ehtiyotkorlik bilan sug'urib olish zarur. Tik yo'ldan dyuymning arziyas bo'lagicha chetga chiqish ham kulfat keltiradi. Negaki hali chananing yuqori qismi qordan forig' bo'lmagan. Bu holda oldinga bir qadam tashlaysan va eng kamida yarim yard chuqurlikdagi ikkinchi oyog'ingni ko'tarishga urina boshlaysan. Birinchi bo'lib yo'l ochayotgan odam esa, hatto shungacha chang'ilarini bir-biriga urib olmagan va xiyonatkor qorga ishonib bor bo'yi bilan qulamagan bo'lsa-da,yuz yarddan keyinoq holdan toyib yiqiladi.

Bunda kun bo'yi biror marta itlar oyog'i ostida qolmagan odamgina toza vijdon va g'urur bilan uyqu qopiga kirishga loyiq edi. Buyuk Shimol so'qmog'i bo'ylab yigirma besh uyqulik yo'l bosgan kishiga esa hatto Ilohlr ham havas qilishardi.

Kun shomga tutashdi. Oq sukunat zalvoridan ezilgan yo'lovchilar tushkun va jim tarzda yo'l ocha boshladilar. Tabiatda insonga o'zining foniy ekanini anglatishning turli usullari mavjud: suv sathining beto'xtov ko'tarilib-pasayishi, bo'ron vahshati, qo'rqinchli yer silkinishlari, osmon artelleriyasining vahmali guldiraklari. Biroq eng kuchlisi, eng qayg'ulisi — Oq sukunat va uning beparvoligidir. Qimirlagan jon ko'rinmaydi. Havo sayqal berilgan mis kabi tiniq, bunda hatto ojiz shivirlagan ovoz ham shakkoklik bo'lib tuyuladi va inson hatto o'z tovushidan ham qo'rqadi.

Tiriklikning bu yagona zarrasi, o'lik dunyoning xayoliy sahrosi bo'ylab harakat qilarkan, o'zining bor- yo'g'i ojiz bir qurt ekanini anglaydi va o'z jasoratidan qo'rquvga tushadi. Bunda o'z-o'zidan tushuniksiz fikrlar tug'iladi. Tiriklik sirlari o'z ma'nosini izlaydi. Inson shuurini O'lim, Yaratguvchi va Yorug' Dunyo qarshisidagi qo'rquv hissi, ayni paytda—tirilish umidi, hayot va umriboqiylik qayg'usi, zanjirband ongning behuda urinishlari ishg'ol qiladi! Demak, inson qachonlardir o'z Yaratuvchisi bilan yuzma-yuz qoladi .

Kun shomga tutashdi. Bu yerda daryo o'zani keskin burilgan edi, Meyson muyulishni kesib o'tish uchun chanasini tor burunga tomon boshladi. Biroq itlar qancha urinmasin, tepalikka ko'tarila olishmasdi. Ruf va Meylmyut Kidning bor kuchlari bilan itarishlariga qaramay, chanalar nuqul ortga sirpanib ketardi. Yana bir alamli urinish...Badbaxt, ochlikdan sillasi qurigan jonivorlar so'nggi kuchlari bilan tortildilar. Beto'xtov urinishlardan so'ng chanalar qirg'oqqa chiqib oldi. Lekin kutilmaganda yo'lboshchi it o'ng tomonga tortib ketdi, chana esa Meysonning chang'ilariga borib urildi. Natija juda qayg'uli edi. Meysonning oyog'i chiqib ketdi, arava qayishiga o'ralashib qolgan itlardan biri qorga quladi, chanalar esa xomutlarni ergashtirganicha pastga sirpanib borar edi.

Qars! Qurs! Qamchi ovozi eshitildi, kaltakning ko'pi yiqilib qolgan itning chekiga tushdi. — Bo'ldi qil, Meyson! — oraga tushdi Meylmyut Kid. — Bechora shusiz ham jon beray deb turibdi. To'xtab tur, hozir menikilarni qo'shamiz.

Meyson u gapirib olguncha kutib turdi, — uzun qamchi aybdor it atrofida o'ralib aylana hosil qilgandi.Bu Karmen edi.U shikoyat qilgansimon angil-ladi, qorga yotib oldi, so'ng qiyinchilik bilan yonboshiga ag'darildi.

Bu yo'lovchilar uchun og'ir, mashaqqatli daqiqa edi: it jon beryapti, ikki do'st o'zaro janjallashmoqda. Ruf ularga navbati bilan yalingansimon boqardi. Biroq ko'zlarida achchiq ta'na aks etib tursa-da, Meylmyut Kid o'zini vazmin tutar, itning oldida cho'kkalab olganicha qayishlarni kesar edi. Yo'lovchilardan hech biri og'iz ochmadi. Chanalarni birlashtirishdi. Ular tepalikka chiqib olishgan edi. Yana yo'lga tushishdi.

Karmen so'nggi kuchini to'plagan ko'yi eng orqada sudralardi. Hozircha it yurishga layoqatli bo'lsa, uni otib tashlashmaydi, unda hayot uchun oxirgi imkoniyat qoladi; u ham bo'lsa qo'nimgohga yetib kelish, bu yerda esa ehtimol odamlar los ovlashar...

O'z qilmishidan pushaymon, biroq qaysarligi bois buni tan olishni istamayotgan Meyson oldinda borar va yuz berajak xatar haqida o'ylamasdi. Ular qalin butazorni oralab pastqamlikka yetib kelishdi. Yon tomonda, ellik futcha narida kekxa qarag'ay qad rostlab turardi. U bir asrdan buyon shu yerda turar va taqdir bir asrdan buyon unga, bir paytning o'zida Meysonga ham kutilmagan intiho hozirlayotgan edi.

Meyson mokasinasining bo'shashib qolgan iplari—ni bog'lash uchun bir muddat to'xtadi. Chanalar harakati tindi, itlar jimgina qor ustiga cho'zildilar. Tevarakda mudhish jimjitlik hukmron, qor qoplagan o'rmon uzra jon asari sezilmasdi. Sovuq va sukunat yurakni muzlatar va bir zum tabiatning titroq shivirlarini bo'g'ib qo'yardi.

Birdan havoga xo'rsingansimon sas taraldi. Ular avvaliga buni eshitishmadi, lekin tez orada bu sas ruhsiz sahrodagi harakat nishonasi ekanini ilg'ab qolishdi. Mana, yillarning cheksiz jabru sitamlari va qor zalvori ostida bukilgan ulkan daraxt o'zining hayot fojeasidagi so'nggi rolini o'ynadi. Meyson qasir-qusur ovozlarni eshitdi, yon tomonga sakramoqchi bo'ldi, biroq qaddini rostlashga ham ulgurmasdi — yelkasiga zarb bilan urilgan daraxt butun tanasini bosib tushdi.

Kutilmagan xatar, oniy ajal — Meylmyut Kid ularning har ikkisi bilan ham tez-tez to'qnashardi! Daraxtning igna barglari hali qimirlab turar, u esa ayolga ko'rsatma berib, do'stiga yordamga yetib kelishga ulgurmasdi edi. Hindu ayol ham hushdan ketib yiqilmadi yoxud o'zining oq tanli opa-singillari singari besamar ko'z yoshlarini to'kmadi. Meylmyut Kidning ilk so'zlarini eshitgandayoq, erining ingrashiga quloq tutgan holda tanasining butun og'irligini tayanch moslama vazifa—sini bajaruvchi tayoq ustiga tashladi. Meylmyut Kid esa bolta bilan daraxtni chopo boshladi. Daraxtning muzlagan tanasiga urilgan po'lat quvnoq jarangladi, Meylmyut Kidning zo'riqqan, og'ir nafasi bolta zarbasi bilan birga eshitilardi.

Nihoyat Kid yaqindagina inson shaklida bo'lgan ayanchli qoldiqlarni qor ustiga qo'ydi. Biroq ayolning yuzidagi unsiz motamsarolik va uning nadomatu umid—vor—likka to'lgan ko'zlari do'stining qiynali—shlari—dan ko'ra dahshatliroq edi. Bir necha so'z aytildi xolos. Shimol aholisi so'zning behudaligi va hamma vaqt harakatda bo'lishning tengsiz qiymatini boshqalardan oldinroq anglashadi.

Naq oltmish besh daraja sovuqda insonning qor ustida uzoq yotishi mumkin emas. Ular chanaga bog'langan arqonlarni kesib olishdi, sho'rlik Meysonni hayvon terisiga o'rab, shox-shabbalardan yasalgan to'shak ustiga yotqizishdi. Gulxan alanga oldi. Yoqilg'i uchun o'sha, baxtsizlikka sabab bo'lgan daraxt ishlatildi. Gulxan tepasiga ibtidoiy usulda parda o'rnatildi: dag'al kanop mato bo'lagini issiqlikni yaxshi ushlab turishi va pastga qaytarishi uchun tarang tortib bog'lashdi. Bu fizikani tabiatning o'zidan o'rgangan odamlargagina xos bo'lgan usul edi.

O'lim to'shagida yotib ko'rmaganlar uning chorlovini tez ilg'ashadi. Meysonning butun tanasi shikastlangan edi. Bu bir qarashdayoq ma'lum edi: o'ng qo'li, beli va umurtqasi singan, oyoqlari ishdan chiqqandi, ichki a'zolarining ezilgani ham ehtimoldan yiroq emasdi. Har zamonda ingrab qo'yishigina bechoraning hali tirik ekanidan darak berardi.

Hech qanday umid yo'q edi, biror narsa qila olmas—dilar. Beshafqat tun sekin yaqinlashmoqda edi. Ruf uni o'z millatiga xos tarzda sokin bir tushkunlik ila qarshilar, Meylmyut Kidning bug'doyrang yuzidagi ajinlar esa ko'paygan edi. Mohiyatan olib qaraganda, eng oz jabr ko'rgan odam Meyson edi. U allaqachon xayolan Sharqiy Tennessida, Buyuk Tumanli tog'larda yurar va o'z bolaligini qaytadan yashayotgan edi. Quloqlariga allaqachon unutilgan janubiy shaharning ta'sirchan ohanglari eshitilardi. U alahlar, ko'lda cho'milgani, yenot oviga borgani, tarvuz o'g'irlash uchun yelib-yugurganlari haqida gapirar edi. Bu ovozlari Rufga tushuniksiz alahsirash bo'lib tuyular, biroq Kid hammasini anglab turar, Meysonning har bir so'zi uning yuragini ezardi — bu tuyg'uni uzoq yillar hamma narsadan mosuvollikda yashagan, har lahzada tsivili—zatsiyaning chorlovini eshitib turgan insongina his qilishi mumkin.

O'lim bo'sag'asidagi odam tong payti hushiga keldi, Meylmyut Kid esa uning pichirlashlariga yaqinroqdan quloq solish uchun engashdi:

— Eslaysanmi, biz Tananda qanday uchrashgan edik. Bu yilgi shovush davrida2 shu voqeaga ham to'rt yil bo'ladi... O'sha kezlari men Rufni unchalik sevmadim, u shunchaki yoqimtoygina edi... Shuning uchun unga maftun bo'ldim. Keyinchalik esa butunlay bog'lanib qoldim. U yaxshi rafiq edi, og'ir damlarda hamisha yonimda bo'lardi. Bu esa bizning ishimizda juda muhim, o'zing bilasan, bu borada unga teng keladigani yo'q... Eslaysanmi, u Bug'i shoxi qoyasiga qanday suzib kelgan, suv yuzasiga beto'xtov urilayotgan o'q yomg'iri ostidan bizni qanday qutqargan edi? Nuklukaytodagi ocharchilikni-chi? U muz ustida qanday yugurardi, bizga xabar yetkazish uchun qanchalar shoshilar edi-ya? Ha, Ruf menga ba'zi ayollardan yaxshiroq rafiq bo'ldi. Sen mening oldin ham uylanganimni bilarmiding? Senga bu haqda aytmovmidim? Ha, shtatlarda, hali uyda ekanimda, oilali inson bo'lishga urinib ko'rganman. Bu yerlarga kelib qolishimning sababi ham shunda. Axir men birinchi rafiqam bilan birga ulg'aygan edim. Unga ajralish imkonini berish uchun ham jo'nab ketdim. U istaganiga erishdi.

Ruf boshqa masala. Men bu yerdagi ishlarimni bitirib, kelgusi yili u bilan birga jo'nab ketmoqchi edim. Biroq endi bu haqda co'zlashga kech bo'ldi. Rufni orqaga, o'z qabilasiga jo'natib yuborma, Kid. U yerda unga juda og'ir bo'ladi. O'ylab ko'r, to'rt yilga yaqin vaqt ichida biz bilan loviya, dudlangan go'sht, non va quritilgan mevalarni yeb yashasayu, keyin yana baliq va bug'u go'shtiga moslashgan hayot tarziga qaytsa! Anchayin yengil turmush tarzi borligi haqida bilish, unga ko'nikish, keyin esa eskicha hayotiga qaytish juda og'ir bo'ladi. Unga g'amxo'rlik qil, Kid... Nima uchun senga aytyapman... ey yo'q... axir sen hamma vaqt ayollardan uzoqroq yurasan. Men haligacha bu yerlarga nega kelib qolganingni bilmayman. Unga rahming kelsin, uni Shtatlarga iloji boricha tezroq jo'natib yubor. Biroq vatanini sog'insa, qaytishiga yordam ber.

Farzand... U bizni yanada yaqinlashtiradi, Kid. Umid qilaman-ki, u o'g'il bo'ladi. Bir o'ylab ko'rgin-a, Kid. U mening pushti kamarimdan yaraladigan jon. Uning bu yerlarda qolishi mumkin emas. Agar qiz bola bo'lsa... yo'q, bunday bo'lishi mumkinmas. Menga tegishli terilarni sot. Ular uchun anchagina pul olishing mumkin. Tashkilot—da ham ulushim bor. Ishlarimizni yo'lga qo'y. Umid qilamanki, bizning talabnomamiz o'zini oqlaydi. Bolamga yaxshi

ta'lim ber, eng muhimi, Kid, u hech qachon bu yerlarga qaytmasin. Bu joylar oq tanli odam uchun emas.

Mening qo'shig'im tugadi, Kid. Baxtli tasodif holatida ham uch yoki to'rt kun qoldi xolos. Sizlar ketishingiz kerak. Siz olg'a ketishingiz shart! Yodingda tut, ular mening rafiqam va o'g'lim... Ey Xudoyim, faqat o'g'il bo'lsin! Yonimda qolmanglar. Men jo'nab ketishin—gizni buyuraman. Jon berayotgan odamga quloq solinglar!

— Menga uch kun muhlat ber, — O'tindi Meylmyut Kid. — Balki ahvoling biroz o'nglanar, axir hammasi qanday tugashi hozircha noma'lum-ku!

— Yo'q.

— Faqat uch kun.

— Ketinglar.

— Ikki kun.

— Ular mening rafiqam va o'g'lim, Kid.

— Bir kun.

— Yo'q! Buyuraman!

— Jillaqursa bir kun muhlat ber. Biz bir amallab ovqat topamiz. Balki men los ovlarman.

— Yo'q! Xo'p, mayli... bir kun, ortiq bir daqiqqa ham so'rama. Ha, yana Kid, yolg'izlikda jon berishimga yo'l qo'yma. Birgina o'q, faqat bir martagina tepkini bosish kifoya. Tushundingmi? Buni yodingda tut. Eslab qol! Mening zurriyodim, men uni ko'rolmayman... Rufni yonimga chaqir. Men u bilan xayrlashmoqchiman. Unga o'g'limiz haqida o'ylashi kerakligini, jon berishimni kutib o'tirmasligini aytaman. U sen bilan birga ketishga ko'nmaydiganlar toyifasidan emas. Alvido, do'stim, alvido! Kid, to'xta... boyagi joyni chuqurroq qazish kerak, uqdingmi? Men u yerda har safar qirq tsentdan to'plab qo'yardim. Yana bir narsa, Kid...

Meylmyut Kid jon berayotgan, g'ururini jilov—lagan insonning so'nggi iqrorlarini ilg'ab olishga urindi:

— Meni kechir... nima uchunligini bilasan-a. Karmen uchun!

Ko'z yoshi to'kayotgan ayolni erining yonida qoldirgan Meylmyut Kid parkasini3 egniga ilib, chang'ilarini kiydi va miltig'ini yelkalagan ko'yi o'rmon ichkarisiga kirib ketdi. Bu uning beshafqat Shimol bilan birinchi to'qnashuvi emasdi, biroq hech qachon uning zimmasiga bu qadar mashaqqatli yumush yuklanmagan edi. Umuman olganda, bu oddiy arifmetika edi: uch umr bittasiga, ya'ni o'limi muqarrariga qarshi. Biroq Meylmyut Kid ikkilanmoqda edi. Uni Meyson bilan besh yillik do'stlik rishtasi bog'lab turardi. Ular qidiruvlar va qarorgohlarda, so'qmoqlar va daryo bo'ylab qilingan safarlarda, ovda, ochlik paytlarida, toshqin mahali yelkama-elka turib qarshi olingan o'lim xavfi chog'ida ham birga edilar. Munosabatlari shunchalik mustahkam ediki, Ruf oralarida paydo bo'lgan ilk kundanoq u qalbida ayolga nisbatan g'alati rashk hissini tuygan edi. Endi esa bu munosabatni o'z qo'llari bilan uzishi lozim.

U samodan unga bitta, birgina losni jo'natishni o'tina boshladi. Biroq hayvon mamlakatni tark etganga o'xshardi. Meylmyut Kid kechqurun holdan toyganicha quruq qo'l va yuragidagi og'ir yuk bilan qaytib keldi. Itlarning quloqni batang qiladigan darajadagi vovullashi va Rufning chinqirgan ovozi uni tezroq yurishga undar edi.

Meylmyut Kid qo'nimgohga yetib kelganida, hindu ayol atrofida irillayotgan to'daning hujumini bolta bilan qaytarayotgandi. Itlar, xo'jayinlarining temir qonunini buzib, ovqat zahirasiga tashlangan edilar. Kid miltiq qo'ndog'i bilan o'qtalanganicha yordamga shoshildi, shu on tabiiy

tanlanishning qadimiy fojeasi o'zining ibtidoiy shafqatsizligi ila namoyon bo'ldi. Miltiq va bolta navbati bilan ko'tarilib tushar, goh mo'ljalga tegib, goh tegmasdi. Itlar to'lg'anib o'zlarini har tomonga tashlashar, ko'zlarida g'azab o'ti yonar, irjaygan jag'lari orasidan so'lak tomchilar edi. Inson va hayvon hukmronlik uchun jazava bilan kurashar edi. Ko'p o'tmay, mag'lub bo'lgan itlar yaralarini yalagan ko'yi yulduzlarga arz etgansimon uvlab gulxan yonidan uzoqlashishdi.

Qoqbalig zahirasi talon-taroj qilingan edi, oldindagi ikki yuz chaqirimdan oshiq yo'l uchun besh funtga yetar-etmas un qolgandi. Ruf eri yoniga qaytdi, Meylmyut Kid esa boshi bolta zarbidan majaqlangan itlardan birini halollab, hali sovib ulgurmagani go'shtni bo'laklay boshladi. Keyin go'sht bo'laklarini ishonchli joyga berkitdi, teri va ichak-chavoqlarni esa o'ldirilgan itning sobiq do'stlari oldiga tashladi.

Tongni yangi tashvishlar bilan qarshi oldilar. Ochlik changaliga tushgan itlar bir-birlarini g'aji-shardi. Bu vahshiy to'da kutilmaganda hali ham hayotga intilayotgan Karmen ustiga tashlandi. Bu safar qamchining ayovsiz zarbalari ham naf bermadi. Har safar qamchi ko'tarilganida, itlar angillaganicha yerga qapishib olishardi. Biroq to'da tarqalganda Karmendan na bir bo'lak teri va na suyak qolgandi.

Meylmyut Kid yana xayolan Tennessida yurgan, uzuq-yuluq so'zlari bilan hamroqlarini nelargadir undayotgan Meysonning alahlashlariga quloq tutgancha ishga kirishib ketdi.

Yaqinginalarida qarag'aylar qad rostlab turardi, Meylmyut Kid ishini tezda tugalladi. Ruf uning ovqat zahirasini rosomax4 va itlardan saqlovchi ibtidoiy yukxona yasashini kuzatib o'tirar edi. U ikkita daraxtning shoxini yergacha egiltirdi va bug'u terisidan eshilgan arqon bilan bir-biriga mahkam bog'ladi. So'ngra, itlarni qamchi bilan bo'ysundirib, aravaga qo'shdi. Unga bechora Meyson o'rab qo'yilgan teridan bo'lak hamma narsani joylashtirdi. Meylmyut Kid do'stining tanasini arqon bilan tang'idi, arqonning boshqa uchini esa qarag'ayning tepa shoxiga bog'lab qo'ydi. Zarur bo'lgan paytda pichoqni bir marta sermashning o'zi kifoya edi. Qarag'aylar lahzada qad rostlab Meysonning tanasini balandga ko'tarar edilar.

Ruf itoatkorona tarzda erining so'nggi tilagiga quloq tutar, sho'rlik ayolni itoatga o'rgatishning hojati yo'q edi. U hali qizaloqlik chog'idayoq erkak kishi oldida, butun tiriklik hukmdori qarshisida ta'zim qilar edi. Ruf eridan so'nggi bor bo'sa olayotgan paytda Kid uni yupatishni lozim ko'rmadi. Bu odat uning xalqiga begona edi. Keyin esa ayolni oldindagi chanaga boshlab keldi va chang'ilarini kiyib olishiga ko'maklashib yubordi. Ruf so'qir odam singari ixtiyorsiz tarzda yo'g'on xoda ustiga joylashdi, qamchini sermab itlarni haydaganicha yo'lga tushdi. Shundan so'ng Kid hamon behush yotgan Meyson oldiga qaytdi. Ruf allaqachon ko'zdan g'oyib bo'lgan, u esa gulxan yonida do'stining o'limini kutar va ajalning tezroq kelishini so'rab iltijo qilardi.

Oq sukunat ichra alamli o'ylar bilan yolg'iz qolmoq oson emas. Zulumot sokinligi muruvvatli, u go'yo insonni ko'z ilg'amas hissiyotlar ila ilitib himoya qilayotganga o'xshaydi. Biroq po'lat tusli osmon ostida beparvo yastanib yotgan Oq sukunat sovuq va shafqatsiz edi.

Oradan ikki soat vaqt o'tdi hamki, Meyson hamon tirik edi. Kun yarmida, hali ufqda quyosh ko'rinmay turib osmon yorishdi, biroq tez orada atrof yana qorong'ulikka burkandi! Meylmyut Kid og'ir majburiyat yuki ostida Meysonning tepasiga kelib chor tomonga alangladi. Oq

sukunat uni tahqirloyotganga, ustidan ayovsiz kulayotganga o'xshardi. Uning yuragini qo'rquv hissi chulg'adi...

Lahza o'tmay qisqa o'q ovozi yangradi. Meyson yuksakka, o'zining samoviy qabristoniga ko'tarildi. Meylmyut Kid esa itlarni jon-jahdi bilan qamchilagan ko'yi qorli sahro uzra yelib ketdi.

Rus tilidan Gulnoz Mo'minova tarjimasi